

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

Den kriminalpolitiska debatten om skjutvapenbrott

En kvalitativ innehållsanalys med utgångspunkt i statens
offentliga utredningar

Michaela Jonsson och Sinita Berggren

2017

Examensarbete, Grundnivå, 15 hp
Kriminologi
Kandidatprogram i Utredningskriminologi

Handledare: Amir Rostami
Examinator: Lars Westfelt

Sammanfattning

Studiens syfte var att analysera hur skjutvapenbrott beskrivs i statens offentliga utredningar under perioden 1994-2014, vi ville se om det skett några förändringar över tid i den kriminalpolitiska debatten gällande den specifika brottstypen. Frågeställningarnas fokus låg främst på hur brottet konstrueras samt vilka motåtgärder som anses lämpliga och hur detta kan förstås utifrån teorier om normaliseringsprocesser.

Som metod har vi använt en kvalitativ innehållsanalys och datamaterialet bestod av tio relevanta utredningar som i någon utsträckning berör skjutvapen. I analysen fann vi tre stycken huvudteman som kunde relateras till frågeställningarna vi hade och benämnde dessa *orsaker till skjutvapenbrott, konsekvenser av skjutvapenvåld* samt *åtgärder och påföljder*. Resultatet av analysen visade att det skett en normalisering av tvångsmedelsanvändning och lagstiftningsreformer, genom en utökad användning av hemliga tvångsmedel och strängare straff för skjutvapenbrott. Det hade också skett en förändring gällande hur brottet konstrueras över den berörda tidsperioden.

Nyckelord:

Kriminalpolitik, Organiserad brottslighet, Skjutvapen, Statens offentliga utredningar, Normaliseringsprocess

Abstract

The purpose of this study was to analyze how crimes involving firearms were described in the States public investigations during the period 1994-2014, we aimed to understand if there had been any changes in the criminal policy debate regarding the specific crime. The focus of the questions was primarily how the crime were being constructed and also what countermeasures was considered appropriate and how this can be understood from theories of normalization.

As a method, we have used qualitative content analysis and the data consisted ten investigations that to some extent concerned firearms. Through the analysis we found three main themes that could be related to the research questions, and named them *causes of firearms*, *consequences of firearms* and *actions and sanctions*. The result showed that there had been a normalization of compulsory and legislative reforms, through increased use of secret coercive measures and tougher punishment for firearm crimes. There was also a difference in how the offense was constructed over the studied period.

Keywords:

Crime policy, Organized crime, Firearms, The states public investigations, Normalization

Förord

Vi vill först och främst rikta ett stort tack till vår handledare Amir Rostami som har kommit med konkreta förslag och vägledande anvisningar under examensarbetets gång. Vi vill också tacka Wallentin Berggren som tagit sig tiden att som utomstående läsa igenom och ge synpunkter på språkliga brister och förbättringsförslag i texten. De olika delarna i uppsatsen tar vi som författare delat ansvar för, vi har genom hela arbetet fört en diskussion kring upplägg och innehåll samt korrekturläst och gemensamt reviderat de olika kapitlen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Brottsutvecklingen 1994-2014	3
1.2 Organiserad brottslighet	4
1.3 Problemformulering	5
1.4 Syfte	5
1.5 Frågeställningar	5
1.6 Tydliggörande av begrepp.....	6
1.7 Disposition.....	7
2. Tidigare forskning	7
2.1 Kriminalpolitiken utifrån ett tidsperspektiv	8
2.2 Strängare kriminalpolitik.....	9
2.3 Politikers konstruktion av rättstillämpningens värde	10
2.4 Synen på kriminalitet, hur den konstrueras och sprids	11
2.5 Hur skjutvapenbrott sprids.....	12
3. Teori	13
3.1 Normalization of deviance.....	13
3.2 Normalisering av det exceptionella.....	14
3.3 Kritik mot teorin	16
4. Metod	17
4.1 Kritik mot metoden.....	17
4.2 Tillvägagångssätt.....	18
4.2.1 Empiri och datainsamling	18
4.2.2 Urval och avgränsningar	18
4.2.3 Tillvägagångssätt kodning	19
4.3 Validitet och reliabilitet	21
4.3.1 Extern reliabilitet	21
4.3.2 Intern reliabilitet	22
4.3.3 Intern validitet.....	22
4.3.4 Extern validitet.....	22
4.4 Etiska överväganden	23
5. Resultat	24
5.1 Orsaker till vapenbrott	24
5.1.1 Organiserad brottslighet.....	24
5.1.2 Tillgången till skjutvapen	25
5.1.3 Individuella egenskaper	25
5.2 Konsekvenser av skjutvapenvåld	26
5.2.1 Hot och våldsbrott.....	26
5.2.2 Ökande och grövre brottslighet.....	27
5.2.3 Samhällshot.....	27
5.3 Åtgärder och påföljder	28
5.3.1 Ändring i lagstiftning.....	28
5.3.2 Tvångsmedel.....	29
5.4 Tidsförskjutning inom den kriminalpolitiska debatten	30
5.5 Normalisering av det exceptionella	31
6. Diskussion	32
6.1 Relation till tidigare forskning	33
6.2 Relation till teoretisk utgångspunkt	35
6.3 Vidare studier	38

Litteraturförteckning

1. Inledning

I en demokrati har allmänheten möjlighet att vara delaktig gällande vilka partier som finns representerade i riksdagen och kan på så vis påverka landets politiska styrning (Riksdagen, 2016). Grundläggande för en demokrati är att mänskliga rättigheter ska genomsyra alla beslutsprocesser och samhällsmedborgarnas bästa är centralt (a.a.). Den svenska grundlagen som baseras på de mänskliga rättigheterna hålls konstant men normer och värderingar förändras över tid varpå revidering av lagstiftningen samt nya lagar är en ständigt pågående process (a.a.). Men är det möjligt att upprätthålla de mänskliga fri- och rättigheterna till fullo? Svaret på denna fråga blir självklart att så inte är fallet. Lagar och förordningar är en typ av social kontroll som är till för att upprätthålla ordning i syfte att främja människors rättigheter. Det handlar om att markera vad som är rätt och fel och på det viset styra människors normer och värderingar vilket påverkar hur individer handlar (Sarnecki, 2014, s. 347). Ett brott mot lagen kan leda till frihetsberövande vilket i sig är en inskränkning av de mänskliga rättigheterna. Detta är dock grundläggande för rättssystemets funktion, begår du ett lagbrott kommer du också straffas till följd av det (Andersson & Nilsson, 2009, s. 9). Det finns alltså utrymme att i viss mån strida mot de mänskliga rättigheterna bl.a. i syfte att motverka brottslighet men också för att förtydliga vad som är rätt och fel (a.a.). Vi lever i ett normstyrt samhälle där politiska diskurser påverkar normer vilket därmed speglar lagstiftningens struktur (a.a., s. 7).

Tidigare forskning har visat att det kriminalpolitiska fältet förändras över tid. Vilken fråga som får störst utrymme i debatten skiljer sig åt i takt med att normer och värderingar ändras (Andersson, 2002). Tham (2001, s. 409) beskriver hur kriminalpolitiken har hårdnat sedan 90-talet, varpå den efterföljande tidsperioden präglas av att de politiska partierna vill visa handlingskraft och kompetens vilket många gånger leder till symbolpolitiska ställningstaganden. Tham (a.a.) menar att en politisering av "brottsfrågan" har begränsat möjligheterna till ett mer effektivt och kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Fenomenet kan vidare kopplas till det Garland (1996, ss. 459-460) beskriver om att kriminalpolitiken ofta ger förslag på strängare straff eller mer resurser till polisen, något som inte visat sig ha någon effekt på brottsligheten i samhället utan snarare är ett uttryck för symbolpolitik.

Det huvudteoretiska ramverket för uppsatsen är Diane Vaughans (1998, ss. 35-36) teori

normalization of deviance vilken beskriver att normavvikelser som accepteras inom en organisation bidrar till att handlingar till slut ses som normala av individerna inom den. Denna normaliseringsprocess kan innebära att grundläggande strukturer och värderingar åsidosätts, vilket kan få enorma konsekvenser för människor både inom och utom organisationen. Flyghed (2001, s. 63) har en liknande ansats i teorin om *normalisering av det exceptionella* som beskriver att kriminalpolitiska reformer som lagändringar eller andra ingripande åtgärder många gånger appliceras innan den faktiska problembilden har utretts. Flyghed (a.a.) utgår ifrån en föreställning om att åtgärder mot brott tenderar att normaliseras i den utsträckning att de med tiden kommer att tillämpas även på lindrigare brottstyper. Detta på grund av att det finns en föreställning om att effektivt brottsförebyggande arbete kräver ett visst mått av integritetskränkning (a.a., s. 60). Straffrättsliga åtgärder ska stå i proportion till brottets allvarlighetsgrad men också graden av inskränkning på den personliga integriteten (a.a., s. 63). Om det sker en normalisering av det exceptionella innebär det att de mänskliga rättigheterna har kränkts i större utsträckning än vad som är acceptabelt utifrån proportionalitetsprincipen (a.a.).

Kriminalpolitiken ska bedrivas i syfte att motverka brottsligheten i samhället för att främja människors fri- och rättigheter (Andersson & Nilsson, 2009, s. 7). I den här uppsatsen är vi särskilt intresserade av den kriminalpolitiska debatten kring problematiken med skjutvapenbrott samt vilka åtgärder som riksdagen menar motverkar den här typen av brottslighet. Detta på grund av att skjutvapenvåld är ett fenomen som den senaste tiden fått allt mer uppmärksamhet i massmediala sammanhang men också i den kriminalpolitiska debatten (Brå, 2015, s 12). Den bild som presenteras för allmänheten är i allra högsta grad oroväckande och det uppges också vara ett så pass omfattande problem att det kräver drastiska åtgärder för minska förekomsten av brottet (a.a.).

Vi har gjort en kvalitativ innehållsanalys av statens offentliga utredningar som berör ämnet skjutvapen samt frågor inom ramen för detta. Det kan handla om hur skjutvapenbrott begås i relation till våldsbrottslighet eller organiserad brottslighet men också utifrån åtgärder som lagändringar och implementering av tvångsmedel. Att vi valt att göra en innehållsanalys är på grund av att metoden lämpar sig väl för att studera just text (Bryman, 2011, s. 505). Den möjliggör också för att på ett strukturerat vis tolka materialets innebörd och därmed få en tydlig bild över dess olika teman (Schreier, 2012, ss. 2-3). Det empiriska underlaget sträcker

sig över en 20-årsperiod (1994-2014) då vi ville analysera om det skett en förändring i den kriminalpolitiska debatten gällande just skjutvapen över tid. Att vi valt att utgå från statens offentliga utredningar är på grund av att det är material som publiceras av regeringen med avsikt att ge förslag på förändringar och åtgärder som ska motverka ett visst problem. Vi ansåg därför att SOU kunde ge en bild av hur kriminalpolitiken yttrat sig under den berörda tidsperioden. Ur ett kriminologiskt perspektiv är kriminalpolitikens struktur och lagändringar av betydande vikt för att kunna förstå och tolka kriminalstatistiken, men också hur uppfattningar om brottsligheten varierar från en tid till en annan (Sarnecki, 2014, ss. 63-64). Det är också viktigt att ibland vara kritisk mot kriminalpolitiska ställningstaganden på grund av att förslag många gånger inte baseras på vetenskaplig kunskap och istället blir ett uttryck för att visa handlingskraft utan någon egentlig effekt på den faktiska brottsligheten (Andersson & Nilsson, 2009, s. 89).

1.1 Brottsutvecklingen 1994-2014

För att kunna sätta våra resultat av analysen i perspektiv till hur skjutvapenbrott och främst i relation till våldsbrott har förändrats över tid, redogör vi här för hur brottsutvecklingen sett ut under den berörda tidsperiod som vi valt att studera. I en rapport från Brottsförebyggande rådet (Brå) redovisas det dödliga våldets utveckling från år 1990-2014. Statistiken visar att det dödliga våldet totalt sett hade minskat under perioden, men att det dödliga våldet med illegala skjutvapen har ökat (Brå, 2015, s. 17). Dödligt våld inom ramen för kriminella konflikter har också ökat, denna kategori utgjorde 6 procent av den totala andelen av den berörda brottstypen under den första halvan av 90-talet. Jämfört med 16 procent under åren 2008-2013. Skjutvapenvåld är det näst vanligaste tillvägagångssättet efter kniv och utgör ca 20 procent av det dödliga våldet. Denna siffra har varit relativt konstant över tid (a.a., s. 29). Den här kategorin av dödligt våld har dock förändrats på det viset att andelen fall med legala skjutvapen har minskat, samtidigt som förövande med illegala skjutvapen har ökat (a.a.). Enligt Brå (a.a.) har dödligt våld som sker till följd av kriminella konflikter genom skjutvapen fått omfattande uppmärksamhet i massmedia, kanske för att det är den enda kategori av dödligt våld som ökar samtidigt som övriga former minskat. Kriminalstatistiken över dödligt våld ger en relativt tydlig bild över den faktiska situationen då denna brottskategori har ett lågt mörkertal (Brå, 2015, s. 11). Definitionen av dödligt våld är också konstant vilket innebär att statistik som sträcker sig över tid kan studeras utan djupare analys, eller med yttre omständigheter i åtanke (a.a.).

Brott med skjutvapen som slutar i dödligt våld är inte den enda kategorin som ligger till grund för den här analysen, eftersom utredningarna berör vapenbrott generellt men också övriga kategorier av hot- och våldsbrott. Gällande de sistnämnda brotts typerna är det svårare att dra några slutsatser om den faktiska brottsligheten utifrån statistiken pga. att mörkertalet är högt. Brå (2017, s. 257) menar dock att antal fall av misshandel har minskat utifrån nationella trygghetsundersökningen. Uppgörelser mellan kriminella grupperingar påstås däremot ha ökat enligt Brå (a.a., s. 259), och förekomsten av illegala skjutvapen är mer vanligt. Utifrån sjukvårdsstatistik kan man se att antal personer som vårdats för skottskador också har ökat, här antas dock också mörkertalet vara stort (a.a., s. 264). Som tidigare nämnt är det svårt att dra slutsatser gällande utvecklingen av skjutningar. En av orsakerna till det är att brottsstatistiken inte kategoriserar utifrån specifikt skjutningar, utan händelsen hamnar under t.ex. misshandel, hot, rån (a.a., s. 265). Vad gäller brott mot vapenlagen är det också svårt att dra slutsatser kring den faktiska brottsligheten. Vapenbrott handlar främst om olovligt innehav av vapen som är ett spanings- och ingripandebrott där anmälningsstatistiken primärt bygger på polisens arbetsinsatser (Sarnecki, 2014, ss. 64-65).

1.2 Organiserad brottslighet

Organiserad brottslighet är ett fenomen som skjutvapenbrottslighet ofta relateras till i utredningarna, därför vill vi tydliggöra komplexiteten i begreppet redan här i det inledande kapitlet. Att denna relation frekvent diskuteras kan tänkas bero på det som nämndes under rubriken *brottsutvecklingen 1994-2014*, att dödligt och annat våld som förövas med illegala skjutvapen inom kriminella konflikter har ökat (Brå, 2017, s. 259). Det finns dock ingen vedertagen definition på begreppet organiserad brottslighet varpå användandet av detta kräver ett klagörande över vad man menar när man hänvisar till detta (Brå, 2009, s. 32). Begreppet är komplext då det rymmer en omfattande mängd "organisationer" som begår olika typer av brott (a.a.). Den organiserade brottsligheten går därför inte att kvantifiera så som specifika brottstyper som mord eller rån, varpå det är svårt att få en tydlig bild över vilken utbredning den kan tänkas ha (a.a.). Ändå framhävs behovet av att motverka den grova organiserade brottsligheten i relation till skjutvapen som stort, många gånger utan att förtydliga vilken kategori av organisation som egentligen menas.

1.3 Problemformulering

Vi lever i en demokrati där mänskliga rättigheter ska genomsyra alla beslutsprocesser. Borde allmänheten inte då kunna utgå ifrån att kriminalpolitiken i första hand fokuserar på hur det brottsförebyggande arbetet verkligen kan effektiviseras utifrån den forskning som finns tillgänglig? Hur kommer det sig att brott med skjutvapen inom kriminella gäng har ökat enligt kriminalstatistiken, trots att det utifrån de offentliga utredningarna pågår en kamp mot den organiserade brottsligheten. Har insatserna och förslagen i denna kamp inte gett någon effekt, har politiken varit inriktat på andra fenomen eller har problematiken med skjutvapenbrott och frågor som kan relateras till det inte utretts ordentligt? Hur blir det om kriminalpolitikens förtroende missbrukas genom att åtgärder som appliceras innebär en större inskränkning på människors fri- och rättigheter än vad som är acceptabelt. Eller att kompetensen ifrågasätts på grund av att brottsligheten hela tiden ökar.

1.4 Syfte

Syftet med den här studien är att undersöka hur den politiska debatten kring skjutvapenbrott skildras utifrån statens offentliga utredningar (SOU). Med utgångspunkt i teorin *normalization of deviance* (Vaughan, 1998) och främst Flygheds (2001) teori om *normalisering av det exceptionella*, så ämnar vi att undersöka om man kan tyda en sådan process när det kommer till skjutvapenbrott och dess reglering över tid. Vi vill i och med detta se om det finns någon tidsförskjutning gällande hur problemet framställs samt för föreslagna åtgärder mot detta.

1.5 Frågeställningar

- Hur beskrivs skjutvapenbrott i statens offentliga utredningar?
- Vilka åtgärder föreslås för att motverka skjutvapenbrott i statens offentliga utredningar?
- Hur har den politiska diskursen i statens offentliga utredningar kring skjutvapenbrott samt åtgärdsförslag förändrats från 1994-2014?
- Kan vi utifrån statens offentliga utredningar identifiera en normalisering av det exceptionella när det kommer till åtgärder mot skjutvapenbrott?

1.6 Tydliggörande av begrepp

Hemliga tvångsmedel- med detta menas arbetsmetoder som brottsförebyggande aktörer har rätt att använda utan mottagarens vetskap i syfte att ta del av information om brottslig verksamhet.

Skjutvapen- Handeldvapen i form av gevär/pistoler/revolverar som innehåller ammunition i form av patroner, skott eller kulor.

Skjutvapenbrott- Det är all den brottslighet som infaller under Sveriges vapenlagstiftning, Vapenlag (SFS 1996:67). Skjutvapenbrott innefattar även det som nedan benämns som *skjutvapenvåld*.

Skjutvapenvåld- Med detta begrepp avser vi våldsbrott som innefattar *skjutvapen*.

Skjutningar- Den här benämningen kommer att användas när vi redogör för Sturup, Rostami, Gerell och Sandholms (2017) studie som en direkt översättning av deras "shootings".

Statens offentliga utredningar- En särskild kommitté som regeringen tillsatt i syfte att skriva rapporter där avsikten är att utreda frågor gällande lagförslag (Regeringen, 2017).

Mänskliga rättigheter- Mänskliga rättigheter utgörs av den relation som finns mellan statsmakten och individen (mänskliga rättigheter, 2017). De mänskliga rättigheterna är universella och tillämpas med viss justering på alla världens länder.

Stigmatisering- En social kategorisering, där individer med avvikande beteenden behandlas nedvärderande eller annorlunda och kan sägas bero på stereotypa föreställningar och fördomar.

Symbolpolitik- Detta begrepp handlar om politiska beslut och ställningstaganden som fattas i syfte att visa handlingskraft, trots att det inte har någon egentlig inverkan på det specifika problemet (Andersson & Nilsson, 2009, s. 170).

Moralpanik- Detta är en teori som myntades av Cohen (2011) och menar att beskriva hur samhället reagerar på avvikande beteenden. Vilket innebär en alarmistisk reaktion på normavvikande eller demoraliserande handlingar.

1.7 Disposition

Uppsatsen struktureras på så vis att vi i *kapitel 2* går igenom relevant tidigare forskning som på olika vis berör kriminalpolitiken. Här beskrivs hur kriminalpolitikens fokus förändras över tid (Andersson, 2002), samt hur den politiska vänstern har anammat högerblockets strängare linje mot brottsligheten (Tham, 2001). Vi redogör för Garlands (1996) studie om symbolisk förnekelse som vanligt förekommande främst inom kriminalpolitiken. Vi beskriver också utifrån Woodwiss & Hobbs (2008) forskning begreppet moralpanik som handlar om hur alarmistiska politiska diskurser kan bidra till en överdriven rädsla och otrygghet hos allmänheten. Förutom det kriminalpolitiska perspektivet återger vi också Sturups et al. (2017) studie om hur skjutvapenbrott inom ramen för kriminella konflikter tenderar att bidra till ytterligare sådana brott inom ett specifikt geografiskt område och tidsperiod. I *kapitel 3* beskrivs vår teoretiska utgångspunkt som är Janne Flygheds (2001) teori “normalisering av det exceptionella” som kan liknas vid Diane Vaughans (1998) teori “normalization of deviance”. *Kapitel 4* handlar om vår metod som är kvalitativ innehållsanalys, här tydliggörs tillvägagångssättet för studien. Vi redogör för vårt empiriska underlag och diskuterar validitet, reliabilitet och generaliserbarhet samt de etiska aspekterna i relation till vår undersökning. I *kapitel 5* förklaras våra resultat i relation till våra frågeställningar och struktureras upp utifrån de huvud- och underkategorier som vi funnit genom analysen. I *kapitel 6* för vi en diskussion utifrån våra resultat i relation till den tidigare forskning som presenterats samt vår teoretiska utgångspunkt. I det här kapitlet ger vi också förslag på framtida forskning som kan vara intressant utifrån våra resultat.

2. Tidigare forskning

Vi har valt att titta på studier som berör kriminalpolitiska konstruktioner och straffrättsliga åtgärder. Studierna har vi funnit genom Högskolebibliotekets sökportal SocIndex, från programlitteratur där det refererats till de valda studierna samt eftersökts utifrån

rekommendationer gällande relevant forskning till det valda syftet. En av de valda studierna refererades i Anderssons (2002) avhandling om kriminalpolitikens väsen som också beskrivs nedan. När vi eftersökte tidigare forskning om ämnet från SocIndex, använde vi följande ord och fraser: *crime**, *policy**, *politic** AND *crime*, *crime and punishment* AND *policy**. Vi markerade fältet *Peer Review* vilket exkluderade de rapporter eller artiklar som inte granskats av andra forskare. Utifrån dessa sökord sökte vi sedan vidare genom att läsa *abstract* efter intressanta studier som vi kunde relatera till vårt syfte.

Nedan presenteras tidigare studier och forskning kring olika faktorer som kan tänkas påverka den rådande kriminalpolitiken. Till detta innefattas tidsaspekten och hur kriminaliteten konstrueras men också hur synen kan förändras när det kommer till både orsaker och åtgärder utav ett specifikt fenomen. Vi inkluderar också en studie som handlar om specifikt hur skjutningar har en tendens att sprida sig som ringar på vattnet. Att vi valt att ta med denna studie är för att få en bättre förståelse för hur den specifika brottsligheten många gånger tar sig uttryck och därmed hur den på bästa sätt kan förhindras och förebyggas.

2.1 Kriminalpolitiken utifrån ett tidsperspektiv

Andersson (2002, s. 12) studerar i sin avhandling hur det kriminalpolitiska fältet har förändrats mellan åren 1970-2000. Genom en diskursanalytisk metod vill han undersöka vilka fenomen som har dominerat den kriminalpolitiska debatten utifrån ett historiskt perspektiv. Vad som uppfattas som ett "brottsproblem" varierar över tid och rum, och är oftast inte styrd av vetenskapliga fakta om brottslighetens faktiska utbredning (a.a., s. 11). Det mest centrala i diskussionen om brottsligheten handlar om den faktiska lagöverträdelsen, varpå lagstiftningens utformning är avgörande för vad som bedöms vara en brottslig handling (a.a.). I citatet nedan illustreras hur lagregleringar främst inte motverkar brott, vilket många gånger i den politiska framställningen det tycks verka som utifrån ett allmänpreventivt perspektiv.

Kriminaliseringsprocessen, i sig styrd av den kunskap som informerar det kriminalpolitiska fältet, är av största vikt för "brottsproblemets" utseende, ju fler regler vi har desto fler regelbrott kommer vi att få. Att försöka styra beteende med lagar innebär att vi kommer att få lagbrott. Kriminalisering är i sig inte en lösning på ett "problem" utan snarare ett sätt att definiera något som ett "problem" (Andersson, 2002, s. 11).

I studien beskrivs en tidsaxel som börjar med hur behandlingstanken hade en central roll i frågan om hur brottsligheten skulle motverkas. En annan period fick diskussionen om hur

återfallsrisken skulle minska mest utrymme för att sedan övergå till straffvärdeprincipen och straffsystemets struktur som betydande för att förhindra brott. Han beskriver *nothing works*-eran¹ och narkotikadebatten som florerade under 1980-talet (Andersson, 2002, s. 93; s. 106). För att senare övergå till en modernare kriminalpolitisk filosofi om lokalt brottsförebyggande arbete och *harm reduction*² (a.a., s. 176).

Anderssons (2002) studie utgår ifrån en mer generell kriminalpolitisk debatt och tydliggör för vilka perspektiv på brottsligheten som har fått styra vilka problem som framställs och åtgärder som presenteras. Vår uppsats har en något annan inriktning då vi valt att fokusera på en specifik brottstyp samt olika dimensioner av denna, för att se hur detta konstrueras från politiskt håll. Att vi valt just skjutvapenbrott har att göra med att det är ett aktuellt fenomen som fått stor medial och politisk uppmärksamhet. Kan vi då med bakgrund i Anderssons (a.a.) forskning dra slutsatser om att skjutvapenbrott och dess motåtgärder konstrueras och synliggörs på den kriminalpolitiska agendan i större utsträckning idag än under början av 90-talet?

2.2 Strängare kriminalpolitik

Tham (2001, s 409) menar att det under 1970-talet i Sverige skedde en politisering av brottsdebatten och resonerar kring hur den förda kriminalpolitiken i Sverige sedan 90-talet har blivit allt hårdare. Tidigare var det offensiva förhållningssättet för att motverka brottsligheten något som främst bedrevs av högerpartierna, men att socialdemokraterna har tagit efter den inställningen (a.a.). Under 60- och 70-talet var socialdemokraternas kriminalpolitik snarare inriktad på rehabilitering och hade ett mer humanistisk perspektiv, vilket låg mer i linje med dess grundläggande värdering och välfärdssamhället (a.a.). Det är just förändringen från att ha en sådan inriktning till att bedriva en kriminalpolitik med mer inriktning på vedergällning (a.a., s. 410). Den här studien riktas därför specifikt mot den politiska vänstern och främst hur socialdemokraterna bedriver sin kriminalpolitik. Det har blivit en konkurrens mellan vänster- och högerpartierna kring vilka som visar mest handlingskraft och tar frågan om brott och straff på störst allvar (a.a.). Vid tidpunkten för den här studien lades stort fokus på att motverka en ständigt ökande våldsbrottslighet trots att forskningen visade motsatsen, att

¹ Synen på behandling som ineffektivt i brottsförebyggande syfte (Andersson & Nilsson, 2009, s. 109).

² Harm reduction handlar om att minska skadeverkningar till följd av narkotikabruk (Andersson & Nilsson, 2009, s. 144).

brottsligheten minskat eller åtminstone gällande vissa brottstyper hålls konstant (a.a.). Frågan om människors säkerhet och trygghet har dominerat vilket har resulterat i ett politiskt ställningstagande om att skydda människor mot kriminaliteten. Eftersom brottsligheten inte hade ökat menar Tham (a.a., s. 413) att orsaken till den hårdnande kriminalpolitiken snarare kan vara en reaktion på människors ökande otrygghet och rädsla för brott. Det finns inget orsakssamband mellan ökad otrygghet och brottsligheten, utan trygghet är snarare en konstruktion som påverkar människors känsla.

Fear of crime is constructed in intricate relationships between politicians, the media, experts, interestgroups and “the people” (Tham, 2001, s. 413).

Tham (2001, ss. 413-414) hävdar att kriminalpolitiken har utgått ifrån en alarmerande syn på brottsligheten och ökande sociala problem. Detta synsätt har många gånger lett till symbolpolitiska åtgärder för att minimera brottsligheten i samhället, vilket innebär förslag som egentligen inte har någon direkt brottsförebyggande effekt utan snarare beskrivs i syfte att visa att man uppmärksammar och visar handlingskraft mot ett specifikt problem (a.a., ss. 416-417). Karaktäristiskt för den typen av förslag är att höja straffen och definiera nya lagrubriceringar, eller att tydliggöra för att man motsätter sig ett visst problem genom att hävda en nolltolerans gentemot detta. Exempelvis narkotikafrågan har behandlats utifrån en sådan aspekt, från politiskt håll har man satt upp ett orealistiskt mål enbart i syfte att visa vilka normer och värderingar som samhället har gentemot narkotikabruk (a.a., s. 417-418). Tham (a.a., s. 414) beskriver med sin studie att politiseringen av brottsfrågan har inneburit begränsningar i det brottsförebyggande arbetet, forskningsresultat och expertutlåtanden har hamnat i periferin istället för att ligga till grund för en mer effektiv brottsförebyggande politik.

Den beskrivna studien kan relateras främst till vår frågeställning som behandlar vilka åtgärder som föreslagits för att motverka skjutvapenbrott, utifrån analysen kommer vi att föra en diskussion kring om åtgärdsförslagen kan liknas med det som Tham beskriver om en hårdnande kriminalpolitik samt symbolpolitiska åtgärder.

2.3 Politikens konstruktion av rättstillämpningens värde

Punitive may pose as a symbol of strength, but it should be interpreted as a symptom of weak authority and inadequate controls (Nietzsche 1956:205, refererad i Garland, 1996, s. 445).

I David Garlands (1996, ss. 445-446) deskriptiva analys beskrivs den kriminalpolitiska retorik kring straffrättsliga åtgärder som både dualistisk och kontraproduktiv. Den är dualistisk ur den aspekten att brottslighetens ansvar bestäms och anpassas utifrån statens misslyckande att bekämpa kriminaliteten (a.a.). Orsakerna till den misslyckade brottsbekämpningen riktas bland annat mot polisens bristande resurser. Den förblir kontraproduktiv just för att, det till trots finns en medvetenhet om att kriminaliteten inte avtar i samband med skärpta straff, ökade polisiära insatser eller inkapacitering så anammar man denna form av rättskipning för att påvisa statsmaktens kontroll och makt (a.a., ss. 459-460).

Garland (1996, refererad i Andersson & Nilsson, 2009, s. 170) har också myntat begreppet *symbolic denial*, vilket summerar ovanstående analys väl. Med det menar han den förnekelse process som sker när kriminalpolitiken t.ex. föreslår en skärpning av strafflagen i syfte att motverka brott. Detta är snarare ett sätt att visa handlingskraft trots att de föreslagna åtgärderna egentligen inte påverkar situationen avsevärt (a.a.). Utifrån denna aspekt ämnar vi att undersöka hur synen på skjutvapenbrott kan förstås utifrån rådande kriminalpolitik och hur brottets påföljder ser ut under den studerade tidsperioden.

2.4 Synen på kriminalitet, hur den konstrueras och sprids

Woodwiss & Hobbs (2008, s. 106) har utfört en analys om hur olika aspekter kring moralpanik påverkat kriminalitetens utbredning i USA och England. De diskuterar främst hur fenomenet organiserad brottslighet fått fäste i det västerländska samhället och hur det eskalerat på grund av olika politiska och mediala konstruktioner. I slutet av 1800-talets USA och början på 1900-talet talade man om omoraliska handlingar, *organized evil*. I och med hur dessa handlingar porträtterades för allmänheten spred sig också paniken kring dess risker vilket skapade en våg av moralpanik (a.a., s. 107). Omoraliska handlingar relaterades till den ökade invandringen vilket på så vis skapade en rädsla för det alienerade (a.a.). Det dröjde inte länge förrän man likställde handlingar som bröt mot de rådande normerna som organiserad brottslighet (a.a.). Rädslan för det okända och hur man valde att bemöta det fick amerikanska staten att definiera allt fler hotfulla situationer som organiserad brottslighet (a.a., ss. 109-110).

Detta spred sig via politiker till andra delar av världen vilket bidrog till att man applicerade samma form av syn och åtgärder på liknande problematik (a.a., ss. 116-117) På samma sätt skapades paniken kring den ökande drogproblematiken, när Nancy Reagan samma år hon blev first lady, spred en oro om drogens inverkan på samhället (a.a., s. 113). Likväl försökte President Reagan inhysa en medvetenhet hos det amerikanska folket och använde sig av kraftfulla uttryck för att få gehör. När han talade om droger använder han metaforer om krig och militära vapen. I England fick moralpaniken kring liknande fenomen fäste senare, men det utvecklade sig på samma sätt där kraftfulla och avskräckande uttryck spred oro över landet (a.a., s. 119).

Så vad är kontentan av denna analys och hur applicerar vi den på vår studie?

Via an analysis of the policing of organized crime, we can observe how moral panics function as vehicles for the repressive and racist governance of urban life, and for the colonization of democratic states by the penetration of political Institutions (Woodiwiss & Hobbs, 2008, s. 124).

Författarna menar att problematiken kring droger må existera men synen på organiserad brottslighet och dess risker förstärktes när man härledde flera samhällsrisker och omoraliska handlingar till ett och samma fenomen, samtidigt som man beskrev problematiken genom överdrivna påståenden (a.a.). Utifrån denna studie kan vi se hur politiska diskurser har en avgörande roll i hur samhället uppfattar ett problem. Oavsett om det förmedlas genom en över- eller underdriven kommunikation. Även de åtgärder som föreslås står i relation till det kommunicerade, vilket kan tolkas som att straffrättsliga åtgärder är konstruktioner mot sociala problem.

2.5 Hur skjutvapenbrott sprids

Den här studien syftar till att förklara att brottshandlingar många gånger tenderar att efterföljas av ytterligare brott, ofta inom ett avgränsat geografiskt område (Sturup et al. 2017, s. 1). Studien har genomförts inom en Svensk kontext där de tre största städerna, Stockholm, Göteborg och Malmö, har jämförts gällande skjutningar (a.a.). Man har kartlagt på vilka platser och vid vilken tidpunkt skjutningar har skett för att studera om det förekommer en *ringar-på-vattnet effekt* (a.a., s. 3). Utifrån detta kommer man fram till att det finns en betydande risk för att ytterligare skjutningar kommer att ske inom ett specifikt geografiskt område, under en begränsad tidsperiod (a.a.).

Sturup et al. (2017, s. 13) menar att det har skett en ökning av antalet skjutningar samt att strukturen vad gäller skjutvapenvåld har förändrats på det viset att majoriteten av vapnen som används är illegala. Man framhåller att det är en situation som bör tas på stort allvar i och med principen att en brotts handling skapar nya brott. Genom att bekämpa just skjutningar kan man utifrån detta också tänka sig att ytterligare skjutvapenbrott förhindras. Skjutvapenbrott och gängkriminalitet beskrivs som sammankopplade, varpå arbete med inriktning mot att motverka gängkriminalitet är viktigt för att förhindra skjutningar (a.a., s. 15). Författarna till studien redogör för att skjutningar i störst utsträckning sker i socialt utsatta stadsdelar. Det brottsförebyggande arbetet bör därför bedrivas med studiens resultat i åtanke men också utifrån mer långsiktiga åtgärder för att motverka utanförskap (a.a.). Operativt polisarbete bör därför bedrivas i större utsträckning inom det område där risken för ytterligare skjutningar är störst och med inriktning mot de individer som utifrån spanings- och underrättelsematerial innebär en potentiell risk (a.a., s. 14). Samtidigt som problemet måste ses utifrån ett samhällsperspektiv. Den här studiens resultat kan vi relatera till de åtgärdsförslag som föreslås mot skjutvapenbrott men också hur brottsligheten konstrueras.

3. Teori

3.1 Normalization of deviance

Som teoretisk ansats till vår studie har vi valt att utgå ifrån Diane Vaughans (1998, ss. 35-36) teori *normalization of deviance*. Denna teori beskriver hur olika sociala processer inom en organisation påverkar de anställdas förhållningssätt till vad som uppfattas som rätt respektive fel (a.a.). Detta sker genom att olika beteenden accepteras eller förkastas, oavsett om de är mer eller mindre felaktiga. Ju mer ett beteende tolereras inom organisationen, desto mer kommer den också att normaliseras. Därav kommer den som har ett normavvikande beteende successivt att uppfatta det som normalt.

Som utgångspunkt för hur avvikande beteenden normaliseras drar Vaughan paralleller mellan NASA's raketuppskjutning under 1980-talet och hur besluten kring denna händelse resulterade i förödande konsekvenser, varpå ett flertal anställda miste livet (Vaughan, 1998,

ss. 34-35). Det man i efterhand fick kännedom om är hur olika beslutsprocesser inom företaget ansågs vara orsaken till tragedin och att dessa beslut också rationaliserades utifrån invanda företagskulturer, normer och strukturer (a.a.). Detta kunde man bland annat identifiera i otaliga rapporter där tekniska avvikelser påtalats samt hur företaget valde att förhålla sig till dessa (a.a., s. 36). I slutändan ansågs defekterna vara en normalitet (a.a., ss. 37-38). Därav ansågs de rekommendationer som gavs och de risker som uppmärksammades som en del utav raketernas normala tillstånd.

Denna teori förklarar därmed hur organisationers handlingar kan förstås utifrån sociala strukturer samt kulturer, och hur dessa kan ses som en del utav en långt gående normaliseringsprocess. I denna uppsats har vi tillämpat en teori som liknar Vaughans (1998) teori. Flygheds (2001) teori om *normalisering av det exceptionella* beskriver fenomenet utifrån en Svensk kontext där normaliseringsprocesser mer kopplas till lagstiftning och straffrättsliga tvångsmedel. Vi har därmed analyserat hur Flygheds teori förhåller sig till den politiska diskussionen kring skjutvapenbrott över en specifik tidsperiod.

3.2 Normalisering av det exceptionella

Flygheds (2001, s. 60) teori bygger på idén om att brottsförebyggande åtgärder inom det demokratiska samhället måste vägas mot människors fri- och rättigheter, man bör därför fråga sig om åtgärden står i proportion till självaste brottet. Han menar att den personliga integriteten många gånger kränks och att det finns en uppfattning bland makthavare om att effektiviteten inte kan upprätthållas om för stor hänsyn tas till individens integritet (a.a.). Teorin kan appliceras på vår studie då den förklarar hur den sociala kontrollen ibland sätts på sin spets i syfte att motverka samhällsrisker. Han menar att den egentliga hotbilden i mångt och mycket inte utreds vilket ger makthavare tolkningsföreträde gällande hur stort problemet faktiskt är och applicerar åtgärder därefter (a.a., s. 63).

Flyghed (2001, s. 63) beskriver normalisering av det exceptionella som en process som ofta tar fart vid uppseendeväckande händelser, eller allvarliga brottshandlingar. När ett hot eller en samhällsrisk bedöms som allvarlig tenderar man att bemöta det med nya tvångsmedel gällande lagändringar och regleringar (a.a., ss. 59-60). Med tiden menar Flyghed (a.a., s. 63) att det sker en förskjutning av motåtgärder som applicerats på händelser av mer allvarlig art, där de i större utsträckning kan anses stå i proportion i relation till varandra, också tillämpas

på sådan brottslighet som är av lindrigare slag. De tvångsmedel som inrättats för att motverka den ursprungliga hotbilden förlängs i det avseende att de med tiden accepterats och till följd av att de normaliserats, varpå det blir legitimt att använda egentligen extrema metoder mot mindre allvarlig kriminalitet (a.a.). Det har skett en normaliseringsprocess av exceptionella åtgärder som rättfärdigar ett användande av orimligt hårda motåtgärder som kränker de mänskliga fri- och rättigheterna i större utsträckning än vad som egentligen är befogat (a.a.). Det är en ständig balansgång för att hålla reaktioner mot brottslighet på en rättmätig nivå (a.a., s. 61). En överdriven social kontroll kan innebära att samhällsmedborgarnas integritet får för lite utrymme, samtidigt som en för låg social kontroll ger en bild av att statsmakten inte har kapacitet att upprätthålla medborgarnas säkerhet och trygghet (a.a., ss. 61-62). Tilltron till den kriminalpolitiska förmågan att motverka brottsligheten på legitim väg skadas i båda fallen.

Flyghed (2001, s. 68) menar att de finns fyra aktörer som i stor utsträckning bidrar till normaliseringen av exceptionella åtgärder. *Polisen* har en roll som innebär att upprätthålla ordning och säkerhet genom att bekämpa brott och öka människors trygghet, därför är organisationen hårt granskad och det debatteras därför om att polisverksamheten måste bli mer effektiv. Utifrån detta framställs ofta ett behov av mer resurser till följd av nya hotbilder, de bidrar också till konstruktionen av brottslighetens utbredning och vad som motverkar problemet i och med att de har tolkningsföreträde i debatten kring vad som är verksamt för att motverka brottsligheten. Enligt Flyghed (a.a., ss. 68-69) har också näringslivet i form av *kontrollindustrin* genom den tekniska utvecklingen av övervakningssystem kunnat använda människors rätt till trygghet som argument för att utveckla sin verksamhet. En tredje aktör som av Flyghed (a.a., s. 70) beskrivs som en förstärkare och förmedlare av brottsligheten genom dess rapportering till allmänheten, är *massmedia*. De tenderar att rapportera om sådant som har ett sensationsvärde som ofta är s.k. spektakulära händelse vilket skapar en orättvis bild av verkligheten. Detta kan bidra till en illusion av att det finns ett behov att motverka ett visst fenomen och att risken för att själv drabbas är större än vad den egentligen är. I den här uppsatsen har vi främst tittat på den fjärde aktörens roll i processen av att legitimisera exceptionella åtgärder, nämligen *politikerna*. Kriminalpolitiken ska bedrivas i syfte att förebygga och förhindra kriminellt handlande. De politiska partierna har också målet att få fler väljare, därför är det viktigt att visa vilken kapacitet de besitter. Detta leder många gånger till att symbolpolitiska åtgärder tillämpas utan att dess egentliga effekt har utretts (a.a., s. 68).

Teorin kommer främst att vägas in i de delar som berör föreslagna åtgärder mot brottsligheten och en diskussion kommer att föras kring om dessa åtgärder står i proportion till brottslighetens allvarlighetsgrad. Utifrån de offentliga utredningarna kommer vi titta på i vilken utsträckning tvångsmedel används och föreslås i syfte att motverka sådan brottslighet som involverar skjutvapen, och om detta är en process som kan likställas eller åtminstone relateras till Flygheds (2001) teori. Syftet med studien är också att undersöka om det finns någon tidsförskjutning gällande hur vapenbrott framställs och uppfattas utifrån den politiska debatten. Enligt Flyghed (a.a., s. 59) förändras uppfattningen kring vad som är en påtaglig risk i samhället med tiden, vilket därmed också påverkar prioriteringsordningen gällande vad som ska bekämpas. Teorin kan därför vidare tillämpas på den eventuella tidsförskjutning som skett gällande synen på skjutvapenbrottslighet.

3.3 Kritik mot teorin

Flygheds (2001) teoretiska utgångspunkt kan kategoriseras som kritisk kriminologi vilket kännetecknas av dess kritiska ställningstagande till den traditionella synen på kriminalitet (Sarnecki, 2014, ss. 219-220). Kritikerna menar att kriminalitet och oönskat handlande är en direkt konsekvens av de samhällsideal vi har och att samhället självt producerar kriminellt beteende (a.a.). Därför anser man att skärpta straff för att motverka kriminalitet, som kontrollteoretikerna förespråkar, ses mer som en kontraproduktiv handling än en fungerande åtgärd då man sällan behandlar orsaken utan enbart försöker motverka effekten (a.a. s. 220, s.239). Inom kritisk kriminologi föreslår man istället behandling eller andra metoder med individualpreventiv inriktning där kriminalitetens grundorsaker behandlas (a.a.). Kontrollteoretikerna menar å andra sidan att kriminellt beteende är en rationell handling, som kan stävjas, kontrolleras eller förhindras genom kontrollstrukturer i samhället (a.a., ss. 239-240). Detta manifesteras bland annat i "the Boston Gun Project", där syftet var att reducera gängrelaterat skjutvapenvåld mellan unga kriminella (Kennedy, 2001). Det brottsförebyggande arbetet bestod till största del utav avskräckande effekter, där man mer eller mindre "hotade" ungdomarna med grövre sanktioner och påföljder än tidigare (a.a., ss. 65-66). Till följd minskade våldet och projektet ansågs därmed framgångsrikt. I detta avseende visades hårdare tag mot brottsligheten med strängare påföljder ha effekt på skjutvapenvåldet i Boston, trots att det skett en normalisering av exceptionella handlingar.

4. Metod

I den här studien har vi valt att använda oss av en kvalitativ innehållsanalys-*qualitative content analysis* (QCA). Det som kännetecknar QCA, precis som andra kvalitativa studier, är hur forskaren bygger sina analyser på tolkningar utifrån observationer, intervjuer eller texter (Schreier, 2012, ss. 2-3). QCA är en systematisk metod och därför är det viktigt att specificera frågeställningarna och utifrån studiens syfte metodiskt välja hur man ska analysera datamaterialet (a.a., ss. 4-5). Den är systematisk på så vis att hela texten tas i beaktning när man analyserar datan och den följer en given sekvens oavsett vilket datamaterial man använder (a.a., s. 9). När man därmed läser en studie med QCA som metod och analys är det viktigt att förstå att dess syfte inte är att få fram en holistisk bild av det studerade datamaterialet, utan att man som forskare valt att bearbeta materialet utifrån givna frågeställningar (a.a., ss. 4-5). Med detta menas dock inte att QCA saknar flexibilitet, skulle man under analysen finna andra intressanta teman så kan man välja att inkludera de i analysen, dock ska det ske med samma systematiska metod.

Den här metoden lämpar sig väl när man bearbetar ett rikligt datamaterial då man har möjlighet att reducera det eftersom man väljer att fokusera på specifika aspekter (Schreier, 2012, ss. 4-5). Det datamaterial, statens offentliga utredningar (SOU), vi valt att analysera är relativt massivt och därför har vi sökt efter de konstruktioner i texten som bäst besvarat våra frågeställningar: (1) *Hur beskrivs skjutvapenbrott i statens offentliga utredningar?* (2) *Vilka åtgärder föreslås för att motverka skjutvapenbrott i statens offentliga utredningar?* (3) *Hur har den politiska diskursen i statens offentliga utredningar kring skjutvapenbrott samt åtgärdsförslag förändrats från 1994-2014?* (4) *Kan vi utifrån statens offentliga utredningar identifiera en normalisering av det exceptionella när det kommer till åtgärder mot skjutvapenbrott?* Här har vi alltså fyra givna teman som begränsar vårt sökande och därför har vi valt att koda det utefter dessa frågeställningar och textens helhet behöver därmed inte presenteras i analysen.

4.1 Kritik mot metoden

Den kvalitativa innehållsanalysen, precis som andra kvalitativa metoder, utgår ifrån forskarens egna tolkningar av det studerade materialet (Schreier, 2012, ss. 2-3). Vilket innebär

att den kvalitativa studien sällan genererar samma form av tillförlitlighet som den kvantitativa studien gör. Däremot utgör tolkningen av texten en förutsättning för att kunna bibehålla en högre abstraktionsnivå och få en förståelse för helheten men samtidigt kunna begränsa sig till det specifika (a.a., s. 31). Hur man stärker tillförlitligheten i kvalitativa studier, som denna, kommer beröras under rubriken *Validitet och Reliabilitet*.

4.2 Tillvägagångssätt

4.2.1 Empiri och datainsamling

Då vi avsåg att analysera den politiska diskursen kring skjutvapenbrott valde vi att begränsa oss till det material som efterfrågats av Sveriges Regering i form av offentliga utredningar. SOU består av regeringens lagförslag kring en specifik fråga som utreds av en kommitté och denna publiceras därefter i serien SOU (Regeringen, 2017). Utifrån syftet och frågeställningarna ansåg vi att SOU är en bra källa för analys av just den anledningen att det ger en bild av hur den politiska framställningen av ett fenomen och åtgärder mot det presenteras. Vi ansåg att denna källa kunde belysa eventuella kriminalpolitiska ställningstaganden med möjlighet att kunna utläsa förslag på lagändringar och faktiska förändringar i den svenska lagstiftningen.

4.2.2 Urval och avgränsningar

Det insamlade materialet har eftersökts via SOU, sou.se, samt regina.kb.se, där det går att nå digitaliserade utredningar som publicerats före millennieskiftet. När vi eftersökte relevant material från SOU sökte vi efter de utredningar som på något sätt berör skjutvapenbrott. De utredningar som specifikt berörde skjutvapenbrott var få, varpå vi även eftersökte material som kan relateras till fenomenet. Eftersom vi avsåg att studera hur den här typen av brottslighet konstrueras från politiskt håll inkluderades också material som behandlar skjutvapenbrott inom ramen för andra övergripande frågor som våldsbrottslighet, organiserad brottslighet, brottsförebyggande arbete samt olika typer av tvångsmedel.

Vi har avgränsat materialet till en 20-årsperiod och utifrån en genomgång av samtliga publicerade SOU:er funnit sammanlagt 10 stycken som kan relateras till vår analys. De kriterier vi utgick ifrån vid datainsamlingen var därför att utredningen (1) i någon mån ska

beröra brottslighet och åtgärdsförslag som kan förknippas med olaglig hantering av skjutvapen samt (2) vara publicerade mellan år 1994 och 2014. Den empiri som ligger till grund för analysen blir utifrån detta följande utredningar:

SOU 1994:4 *Vapenlagen och EG*

SOU 1998:44 *En samlad vapenlagstiftning del 1 och 2*

SOU 1998:46 *Om buggning och andra hemliga tvångsmedel*

SOU 2000:88 *Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella m.m.*³

SOU 2003:74 *Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen.*

SOU 2009:70 *Utvärdering av buggning och preventiva tvångsmedel.*

SOU 2012:85 *Avlyssning mot grova vapenbrott.*

SOU 2013:7 *Skärpningar i vapenlagstiftningen*

SOU 2014:7 *Skärpta straff för vapenbrott.*

SOU 2014:63 *Organiserad brottslighet- förfälts och underlåtenhetsansvar, kvalifikationsgrunder m.m.*

Vår intention är att se hur brottsligheten i relation till skjutvapen samt åtgärder mot detta beskrivs utifrån ett tidsperspektiv och på så vis belysa skillnader och likheter i hur fenomenet framställs. Att utgå från ett stort antal utredningar och inte enbart ett fåtal fall innebär en större möjlighet att kartlägga ett mönster och därmed inte dra för generella slutsatser utifrån tillfälligheter (Reinecker & Stray Jorgensen, 2014, s. 197).

4.2.3 Tillvägagångssätt kodning

Då vi hade mycket material att bearbeta valde vi att läsa igenom en utredning i taget och därefter fokusera på textens relevanta delar som berör syftet. Att utesluta delar av texten var i vårt fall ganska enkelt då vi enbart valt att fokusera på hur skjutvapenvåld gestaltas, beskrivs och diskuteras om. De fraser och de textsekvenser vi ansåg besvara syftet väl valdes ut och detta blev det som kallas meningsbärande enheter och utgörs av textens manifesta delar (Bryman, 2011, ss. 523-525). Dessa komprimerades för att få en tydligare överblick över textens mening och innebörd. Vidare kodades varje meningsbärande enhet till enstaka ord för att på ett strukturerat vis kunna fördelas i ett antal underkategorier. De underkategorier vi fann var: *Tillgången till skjutvapen, organiserad brottslighet, gärningspersonens individuella*

³ I den här analysen kommer vi enbart att använda den del i utredningen som berör organiserad brottslighet.

egenskaper, hot- och våldsbrott, ökande och grövre brottslighet, samhällshot, ändringar i lagstiftning och tvångsmedel. Utifrån dessa underkategorier skapade vi tre huvudkategorier, (1) Orsaker till skjutvapenbrott, (2) Konsekvenser av skjutvapenvåld samt (3) Åtgärder och påföljder. Samtliga utredningar har vi bearbetat på samma, systematiska vis. Hur kategorisering och kodning gått till exemplifieras genom tabellen nedan.

Tabell 1. Exempel på hur kodningen har gått till.

Meningsbärande enhet	Koncentrerad enhet	Kod	Underkategori	Huvudkategori	SOU
Det finns vidare en stor risk för att allmänheten ska komma till skada eftersom skjutningar ofta utförs i områden där många personer som helt saknar anknytning till de kriminella gängerna vistas, t.ex. I bostadsområden, vid skolor, eller i andra centralt belägna delar av storstäderna.	Många skjutningar sker i folktäta områden där risken för att allmänheten ska drabbas ökar.	Risk för allmänheten	Samhällshot	Konsekvenser av skjutvapenvåld	2014:7
Den olovliga handeln med vapen inom den organiserade brottsligheten uppges vara vanlig och viktig att stävja	Olovlig handel med vapen, vanlig och viktig att förhindra	Illegala vapen	Tillgång till skjutvapen	Orsaker till skjutvapenbrott	2012:85
All användning av hemliga tvångsmedel medför ofrånkomligen intrång i den enskildes integritet. En utvidgning av möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel på så sätt att detta också får ske för att förhindra brott medför därför med nödvändighet att intrånget i den personliga integriteten ökar.	Användning av hemliga tvångsmedel för att förhindra brott bör utvidgas, den personliga integriteten kommer därmed inskränkas.	Hemliga tvångsmedel	Tvångsmedel	Åtgärder och påföljder	2009:70
Vi har med anledning härav funnit anledning att överväga om de straffbestämmelser som finns i vapenlagen och i lagen om brandfarliga och explosiva varor har en lämplig utformning, främst när det gäller synen på brottsens allvar.	Är straffbestämmelserna i vapenlagen lämpliga med tanke på brottets allvar?	Förändring i brottsrubricering	Ändring i lagstiftning	Åtgärder och påföljder	2000:88
Mc-gängen har däremot öppet sagt att man skaffar vapen oavsett vad lagen säger. Detta är en mycket allvarlig samhällsfarlig verksamhet. Mycket samhällsfarliga är också de angrepp som gängen företar mot varandra. Det är enbart i Norden som det pågår krig mellan mc-gängen.	Mc-gängen innehar vapen oavsett lag. Gängkonflikter ses som ett allvarligt samhällsfenomen.	Gängkriminalitet	Organiserad brottslighet	Orsaker till skjutvapenbrott	1998:46

Efter att ha läst utredningarna och funnit de delar av texten som behandlar skjutvapen i någon utsträckning kunde vi effektivt kategorisera majoriteten av underkategorierna/texterna till teman som berör orsaker, konsekvenser samt åtgärder och påföljder, detta ansåg vi också vara bra teman utifrån studiens syfte och frågeställningar.

För att få en överblick över tidsaspekten gällande hur den kriminalpolitiska agendan förändrats över den berörda perioden, ordnades matrisen utifrån utredningens publiceringsår. Den senast publicerade placerades först och den äldsta utredningen sist.

4.3 Validitet och reliabilitet

Reliabilitet och validitet är mått som används för att mäta studiens trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt objektivitet eller konfirmering (Bryman, 2011, s. 52). Reliabilitet avser i vilken utsträckning en studie kan replikeras och huruvida dess resultat förhåller sig konstanta vid olika mättillfällen (a.a.). Validitet är detsamma som att man mäter det man avser att mäta, eller att det mätinstrument man valt stämmer överens med studiens syfte och resultat (a.a.). Idag finns det flera förklaringar till hur man uppnår den här typen av kvalitet i den kvalitativa studien, vi har dock valt att utgå ifrån LeCompte & Goetz (1982, refererad i Bryman, 2011, s. 352) beskrivning utifrån termerna intern och extern reliabilitet samt validitet.

4.3.1 Extern reliabilitet

Extern reliabilitet avser i vilken utsträckning en studie kan replikeras (Bryman, 2011, s. 352). För att kunna upprepa en studie är det viktigt att man som forskare beskriver studiens tillvägagångssätt så utförligt som möjligt (a.a., s. 49). I vårt fall handlar därmed den externa reliabiliteten om studiens transparens, där vi redogör och förklarar studiens tillvägagångssätt och hur vi kommit fram till de resultat som vi presenterar (Schreirer, 2012, ss. 26-27). Transparens handlar också om att uppmärksamma och reflektera över forskarens roll under studiens process, framförallt när data samlas in, kodas och tolkas (a.a., ss. 31-32). Detta berör vi ytterligare under rubriken *Etiska överväganden*. Att uppnå full transparens i kvalitativa studier är förhållandevis svårt (Bryman, 2011, s. 370).

4.3.2 Intern reliabilitet

Den interna reliabiliteten handlar om hur man som forskare, när man är fler än en, enas om hur det studerade ska tolkas (Bryman, 2011, s. 352). Då man inom QCA vill minska riskerna för att tolkningarna enbart bygger på individuella uppfattningar och att kodningen av datan är rimlig bör den utföras av fler än en individ (Schreirer, 2012, ss. 6-7). I denna studie har vi varit två som tolkat materialet/texterna och på så vis kunnat jämföra tolkningarna med varandra för att finna följdriktighet men att även utesluta individuella skillnader som kan påverka resultatet (a.a.). När vi kodade materialet gjorde vi det var för sig och de teman vi kunde utläsa jämförde vi med varandra för att just finna likheter och kunna fullfölja analysen utifrån en trovärdig grund.

4.3.3 Intern validitet

Enligt Lecompte & Goetz (1982, refererad i Bryman, 2011, s. 352) så handlar den interna validiteten huruvida de slutsatser man kommit fram till är trovärdiga eller inte. För att stärka studiens interna validitet kan man därför försöka minimera externa faktorerers påverkan (a.a.). Vi har i och med detta reflekterat över vår egen förförståelse och hur det kan ha påverkat studiens resultat under rubriken *Etiska överväganden*. Vid QCA så kan man också avgöra om en studie är valid genom att bearbetning och kodning av det studerade datamaterialet stämmer överens med studiens syfte och frågeställning (Schreirer, 2012, s. 6-7). Vilket vi redogör för under studiens metoddel.

4.3.4 Extern validitet

Inom kvalitativa undersökningar är det ofta problematiskt att generalisera ett resultat till en hel population, vilket oftast är syftet med kvantitativ forskning (Ahrne & Svensson, 2011, ss. 28-29). Istället handlar den externa validiteten om huruvida resultatet kan överföras på liknande miljöer, eller i det här fallet om det kan relateras till andra kriminalpolitiska processer (a.a.). Det som till exempel framkommit i denna analys gällande skjutvapenbrott skulle även kunna appliceras på andra brottskategorier, eller kriminalpolitiska frågor. Därför kan man också generalisera studiens resultat genom att relatera det till tidigare forskning om det studerade ämnet eller till liknande processer som i viss utsträckning kan ge förståelse för eller förklara fenomenet (a.a.). I den här uppsatsen relaterar vi våra resultat till andra studier

som beskriver kriminalpolitiken, denna jämförelse kan alltså bidra till att stärka generaliserbarheten i vår studie.

4.4 Etiska överväganden

Inom all vetenskaplig forskning är det grundläggande att reflektera över sådant som kan vara etiskt problematiskt med studien, det gäller genom hela arbetsprocessen. Inom det samhällsvetenskapliga fältet utgår man ofta från Vetenskapsrådets riktlinjer för att bedriva etiskt försvarbar forskning som handlar om att skydda deltagande individers personliga integritet (Berg, 2011, s. 128). Denna reglering blir dock inte applicerbar på vår studie eftersom datamaterialet är inhämtat från offentligt publicerat material (a.a.). Det finns däremot andra aspekter som kan ha etisk betydelse när det kommer till kvalitativ innehållsanalys av offentligt material. Metoden i sig kräver en viss grad av interpretation vilket därmed riskerar att påverka studiens tillförlitlighet (Shreirer, 2012, s. 2). Det är därför viktigt att konstant reflektera över sin egen roll när det kommer till just kvalitativa studier (a.a., ss. 31-32). För det som resultatet slutligen bygger på är hur forskaren tolkat det studerade datamaterialet vilket ger forskaren tolkningsföreträde när det kommer till vilket material som ska bearbetas, analyseras men också hur det ska beskrivas.

Forskarens förförståelse kan således spela roll för vilka slutsatser som dras av resultatet, därför är det viktigt att reflektera över sin egen förförståelse redan i planeringsstadiet av studien (Thomsson, 2010, s. 41). Den kunskap som vi har inom ämnet kriminologi samt om kriminalpolitiska strukturer och problem, ligger till grund för varför vi valde att analysera statens offentliga utredningar med inriktning på skjutvapenbrott. Vi har utifrån denna reflektion dock försökt hålla ett så objektivt förhållningssätt vid bearbetning av materialet som möjligt, för att undvika att ge en snedvriden bild av kriminalpolitikens utveckling och utformning. Att vi använder en strukturerad metod för kodningen av materialet samt att vi tittar på det manifesta innehållet innebär också att vi minskar risken för att dra slutsatser utifrån den egna förförståelsen. På samma sätt kan forskarens tolkningar av materialet bidra till en ökad stigmatisering när det kommer till att förstå kriminaliseringen av skjutvapenbrott och dess orsaker. Därför är det också viktigt att reflektera över hur vi redogör för konstruktionen av den specifika brottstypen.

5. Resultat

Resultatet av analysen strukturerar vi upp utifrån våra tre huvudkategorier som främst beskriver frågeställningarna (1) *Hur beskrivs skjutvapenbrott i statens offentliga utredningar?* Samt (2) *Vilka åtgärder föreslås för att motverka skjutvapenbrott i statens offentliga utredningar?* Vidare kommer vi utifrån en tidsaspekt redogöra för hur den kriminalpolitiska framställningen av skjutvapenbrottslighet har förändrats över den berörda tidsperioden och därmed ge en förklaring till den tredje frågeställningen (3) *Hur har den politiska diskursen i statens offentliga utredningar kring skjutvapenbrott samt åtgärdsförslag förändrats från 1994-2014?* Slutligen kommer vi att utifrån den sista frågeställningen, (4) *Kan vi utifrån statens offentliga utredningar identifiera en normalisering av det exceptionella när det kommer till åtgärder mot skjutvapenbrott?*, redovisa de slutsatser vi kunnat dra kring om det skett en normalisering av straffprocessuella tvångsmedel i enlighet med vår teoretiska utgångspunkt.

5.1 Orsaker till vapenbrott

Ett genomgående tema i datamaterialet är att det görs beskrivningar av och dras slutsatser kring vad som är orsaken till att skjutvapenbrottslighet förekommer. Med orsaker menas i det här fallet sådant som är av avgörande betydelse för att skjutvapenbrott begås. Skjutvapenbrott beskrivs många gånger vara beroende av andra fenomen som i sig bör bekämpas för att kunna minska vapenbrottsligheten.

5.1.1 Organiserad brottslighet

Ett fenomen som i utredningarna i stor utsträckning relateras till skjutvapenbrott är organiserad brottslighet. Som vi nämnde i det inledande kapitlet finns det ingen vedertagen definition på organiserad brottslighet utan termen beskriver ett brett spektrum av brottstyper och konstellationer, vilket många gånger gör det svårt att utläsa vilken brottslighet man menar att motverka samt vad det egentliga problemet är. Trots detta så framhålls den organiserade brottsligheten i sig som något som måste bekämpas. I utredningarna beskrivs relationen mellan skjutvapen och organiserad brottslighet som något som används vid uppgörelser mellan rivaliserande kriminella gäng, där det brukas i syfte att lösa konflikter samt för att få makt.

I detta sammanhang, där fokus är på organiserad brottslighet och den makt som den organiserade brottsligheten har eller kan komma att få, finns emellertid skäl att i första hand fokusera på användningen av vapen och liknande föremål som ett sätt att skapa makt, dvs. de situationer där vapnet används i en konkret hot- eller tvångssituation (SOU 2014:63, s. 240).

Den främsta problematiken med skjutvapenbrott i olika former skildras genom just organiserad brottslighet (Mc-gäng, kriminella grupperingar, nätverk av kriminella, kriminella kretsar är exempel på hur fenomenet också beskrivs), och skjutvapen framställs som ett stort problem inom den berörda kategorin av konstellationer. Varpå att bekämpa skjutvapenbrott framhålls som ett framgångsrikt koncept för att också motverka den organiserade brottsligheten.

Eftersom kriminella gäng är måna om att bygga upp och bevara ett våldskapital finns inte anledning att tro att problemen med gängrelaterade skjutningar kommer att minska framöver (SOU 2014:7, s. 48).

5.1.2 Tillgången till skjutvapen

En ytterligare aspekt som i utredningarna beskrivs ha avgörande betydelse för brottslighet relaterat till skjutvapen är att tillgången och förekomsten av skjutvapen är omfattande, specifikt inom kriminella kretsar. I utredningarna hävdas många gånger att illegala skjutvapen är ett stort problem då det är enkelt att få tag på samt att individer beväpnar sig i större utsträckning än tidigare. Det påpekas också att människor inte är rädda att använda skjutvapen vid en konflikt, vilket vidare leder till att antalet skjutningar ökar.

Tillgången på vapen är god i samtliga tre storstäder och skjutningar på öppen gata har blivit allt vanligare i storstäderna (SOU 2014:63, s. 61).

Mot denna bakgrund menar man att hårdare straff mot vapenbrott skulle leda till att förekomsten av illegala skjutvapen också minskar, vilket i sin tur innebär att skjutvapenvåldet också motverkas, i enlighet med citatet nedan.

Genom en strängare syn på det olaga vapeninnehavet hoppades man kunna minska förekomsten av illegala vapen och därigenom stävja den allvarliga våldsbrottsligheten (SOU 2014:7, s. 26).

5.1.3 Individuella egenskaper

I de SOU:er som publicerats någon gång under 90-talet framhålls gärningspersonens individuella egenskaper som betydande för att begå skjutvapenbrott. Under den här kategorin

beskrivs gärningspersoner som brukar skjutvapen vid en våldshandling som lidande av någon form av psykisk ohälsa eller beskrivs i termer av våldsbenägenhet.

Allvarliga händelser, vid vilka människor har hotats, kommit till skada eller t.o.m. dödats, har inte sällan berott psykisk labilitet hos gärningsmannen. I efterhand har man ofta kunnat konstatera att gärningsmannen i allt högre grad visat prov på en försämrad psykisk hälsa, t.ex. genom upprepade besök hos läkare inom öppenvården (SOU 1998:44, s. 226).

Vi kan därmed utläsa att konstruktionen av skjutvapenbrott, utifrån de utredningar vi har tagit med i analysen, under 90-talet snarare skildrades utifrån en sjukdomsdiskurs istället för som under 2000-talet beskrivs som ett problem med en ökande organiserad brottslighet. Denna skillnad diskuterar vi vidare under rubriken *tidsförskjutning inom den kriminalpolitiska debatten*.

5.2 Konsekvenser av skjutvapenvåld

När skjutvapenvåldet beskrivs i det studerade datamaterialet så relateras det genomgående till de konsekvenser som brottet medför. Utredningens syfte är trots allt främst till för att titta på möjligheterna till lagändringar, därav kan man utläsa den konstruktion av skjutvapenrelaterat våld som används för att påpeka dess allvar och risker som både samhällsfenomen och samhällsfara.

5.2.1 Hot och våldsbrott

Under den studerade perioden, framförallt mellan åren 2004-2014, diskuteras det i större utsträckning om hur våldssituationer där vapen används både förvärrar men också förstärker dess konsekvenser.

En omständighet som medför att allvarlig våldsbrottslighet får svåra konsekvenser är just förekomsten av och användande av skjutvapen (SOU 2014:7, s. 50).

Brott som involverar skjutvapen anses också vara en förutsättning för att brottet ska klassas som grövre och kan därför sammankopplas med annan brottslighet.

Ett genomgående intryck är att de kriminella i allt mindre grad håller sig till en sorts brottslighet, utan de ägnar sig istället i högre grad åt skilda sorters kriminalitet. Ekobrottslighet kombineras med illegal vapenhantering, stöld och våldsanvändning. (SOU 2003:74, s. 63)

De tidigare SOU:erna, från 1994 och framåt, är främst inriktade på lagändringar, och till detta anser man att hanteringen av legala skjutvapen bör regleras i större utsträckning då det kan finnas risk att dessa vapen används för kriminella ändamål.

5.2.2 Ökande och grövre brottslighet

Den generella inställningen när det kommer till skjutvapen i samtliga SOU:er är att det skett en ökning av grövre våldsbrott. När man talar om den grövre brottsligheten menar man främst skjutvapenrelaterat våld där konsekvenserna ofta är värre än vid andra grova brott. Till denna förklaring förhåller man också de förslag på lämpliga påföljder och åtgärder.

En uppkommen våldssituation riskerar också att få betydligt svårare följder om skjutvapen förekommer. En sträng syn på de allvarigare formerna av vapenbrottslighet är därför motiverad (SOU 2014:7, s. 111)

Att brottsligheten har blivit mer utbredd eller antagit mer elakartade former anses enligt tidigare förarbeten kunna ha betydelse för lagstiftarens bedömning av vilka straffskalor som ska gälla för ett brott (SOU 2013:7, s. 81)

I de tidigare utredningarna hänvisar man i större utsträckning till tillfällesbrottsligheten som en möjlig orsak (legala vapen som kommer i fel händer), medan man i de senare främst härleder ökningen till gängkriminalitet och konflikter som uppstår sinsemellan, där hanteringen av illegala skjutvapen ofta förekommer. Ökningen avser inte bara att våldsbrottsligheten förvärrats utan dess utbredning har också ökat.

Det är tydligt att det dödliga våldet med anknytning till kriminella uppgörelser har ökat. Jämfört med affektbrott - som står för den klart största delen av våldet med dödlig utgång i Sverige - begås det dödliga våldet inom ramen för dessa uppgörelser i större utsträckning utomhus med illegala vapen. (SOU 2012:85, s. 42)

5.2.3 Samhällshot

Här har vi studerat hur skjutvapenbrott men också fenomenet i samband med organiserad brottslighet och dess effekter påverkar samhället och i vilka termer denna problematik beskrivs. Det som framkom var starka uttryck och fraseringar där man la tyngd på våldets allvar och risker. Bland annat nämns uttryck som; *ett problem som betecknas som akut, uppenbar risk för att människor kan komma till skada, oroväckande utveckling, djupt oroande, allvarlig samhällsfarlig verksamhet, utomordentligt allvarligt problem, stor risk för allmänheten, skjutningar på öppen gata allt mer vanligare, ett stort och växande problem.*

Man nämner vidare också hur oskyldiga individer tenderar att drabbas, vilket ytterligare förstärker den bild av att skjutvapen är samhällsfarligt och att åtgärder är en nödvändighet för att skydda samhället.

Det finns vidare en stor risk för att allmänheten ska komma till skada eftersom skjutningar ofta utförs i områden där många personer som helt saknar anknytning till de kriminella gängerna vistas, t.ex. I bostadsområden, vid skolor eller i andra centralt belägna delar av storstäderna (SOU 2014:7, s. 48)

I de studerade SOUerna framkom det att problematiken med skjutvapenbrott i störst utsträckning intensifierats i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö.

5.3 Åtgärder och påföljder

I utredningarna beskrivs förekomsten av skjutvapen samt våld som förstärks med hjälp av skjutvapen inom organiserad brottslighet som ett växande problem. Man menar att det är ett hot mot hela samhället och att brottsligheten blir grövre. Från politiskt håll förtydligar man allvaret gällande detta i termer av att “ta krafttag”, “hårdare tag”, “strängare syn” eller “i kampen mot organiserad brottslighet”. Genom utredningarna ges olika typer av åtgärdsförslag för att förebygga och förhindra brottsligheten samt vilka metoder som underlättar polisens utredningsverksamhet. Utifrån detta har vi skapat två underkategorier som beskrivs närmare nedan.

5.3.1 Ändring i lagstiftning

En utgångspunkt som får stort utrymme i diskussionen om vad som förebygger och förhindrar brott, är olika typer av ändringar i lagstiftningen. I utredningarna redogörs det för lagstiftningens allmänpreventiva effekter. Med det menas att genom det straffhot som lagstiftningen medför avskräcker människor från att begå brott (Andersson & Nilsson, 2009, s. 12). Man drar slutsatsen att genom att höja straffen eller införa nya lagar kommer brottsligheten i samhället att minska. Detta hänvisas till att en skärpt syn på vapenbrottsligheten också motiverar höjda straff för det specifika brottet i syfte att på ett effektivt vis minska dess förekomst.

För att genom förändringar i vapenlagstiftningen åstadkomma någon minskning i övrigt av, låt oss i detta sammanhang kalla den tillfällighetsbrottsligheten, torde den

enda möjligheten vara att åtminstone på sikt radikalt minska det antal vapen som legalt får finnas i samhället (SOU 1998:44, s. 66).

I utredningarna konkretiseras också ett antal lagförslag, t.ex. att straffskalan för grovt vapenbrott ska utökas och delas upp i grovt vapenbrott samt synnerligen grovt vapenbrott med ett maxstraff på sex års fängelse. En annan lagändring handlar om att införa förekomsten av skjutvapen som kvalifikationsgrund i straffskalan för grova våldsbrott, i syfte att kunna utdöma hårdare straff för våld. Också med en föreställning om att detta skulle leda till att individer väljer att avstå från att begå brott. Strängare straff för vapenbrottsligheten relateras också till en möjlighet att motverka den organiserade brottsligheten. Ett ytterligare perspektiv på vinsten med att ge förslag på hårdare straff och strängare syn på brottsligheten är att man vill tydliggöra vilka värderingar som kan kopplas till det specifika brottet. Man framhåller att lagstiftningen är moralbildande och moralförstärkande vilket handlar om att ta ställning till vapenbrottets förkastlighet eller allvarlighetsgrad.

5.3.2 Tvångsmedel

Den andra underkategorin gällande åtgärder mot skjutvapenbrottsligheten handlar om förslag som främjar och förespråkar användandet av hemliga tvångsmedel i syfte att kunna bedriva ett mer effektivt brottsförebyggande arbete. Olika typer av hemliga tvångsmedel beskrivs som en förutsättning för att motverka särskilt allvarlig brottslighet och ett verktyg för att underlätta brottsutredningar. Många gånger talar man om att vinsterna av att använda hemliga tvångsmedel är så starka att det intrång som den här typen av metod medför på den enskildes integritet inte bör stå i vägen för att applicera sådana metoder.

Regeringen påpekade vidare att användningen av hemliga tvångsmedel i och för sig kan inkräkta på tredje mans integritetsintressen. De behovs- och effektivitetsskäl på det brottsförebyggande området som talar för förslaget vägde emellertid så tungt att tredje mans integritetsintressen i viss mån fick stå tillbaka i dessa fall (SOU 2009:70, s. 111).

Samtidigt som hemliga tvångsmedel framställs som vara av avgörande betydelse för att motverka allvarliga brott, finner vi ingen redogörelse för i vilken utsträckning olika metoder faktiskt har varit effektiva. Betydelsen av detta kommer vi att diskutera vidare i relation till vår teoretiska utgångspunkt i diskussionskapitlet.

Även bortsett från detta är antalet avslutade hemliga rumsavlyssningar så få att det för närvarande inte är möjligt att göra någon bedömning av tvångsmedlets effektivitet (SOU 2009:70, s. 142).

5.4 Tidsförskjutning inom den kriminalpolitiska debatten

De studerade utredningarna löper mellan perioden 1994-2014. Vi vill därför belysa att under den första 10-årsperioden debatterades inte frågan om skjutvapenvåld och dess risker i lika stor utsträckning som mellan 2004-2014. Uppmärksamheten till brottet förstärktes från 2012 och framåt, det är också under dessa år som utredningarna kring denna typ av brottslighet ökade. Således blir dessa tidsförhållanden när det kommer till brottets uppmärksamhet utifrån kriminalpolitiskt håll en viktig aspekt när man tar sig an hur synen förändrats under den studerade tidsperioden.

I de tidigare utredningarna, 1994-1998, talade man i större utsträckning om de legala vapnens påverkan på våldsbrottsligheten. I ett citat från 1998 står det följande

Med hänvisning till statistiken konstaterades att de rent illegala vapnen, dvs. de som aldrig förts in i vapenregistret, utgör en jämförelsevis obetydlig grupp. I stället skulle det vara huvudsakligen legala vapen som kom till användning vid mord, dråp och vådaskjutningar, som används som hotmedel vid brott eller stjäls och hamnar i kriminella kretsar (SOU 1998:44, s. 66)

Därför är de utredningar som berör legala vapen främst fokuserade på att skärpa vapenlagen utifrån de områden som berör förvaring, bruk, innehav men också import av skjutvapen för jaktändamål. Man menar att detta kommer reducera risken för att legala vapen hamnar i orätta händer.

Detta förändrades dock i utredningarna från år 2000 och framåt, istället för att försöka reglera hanteringen av legala vapen präglades utredningarna av vikten att stävja de illegala vapnens utbredning bland kriminella kretsar i Sverige. Man talar om att lägga till fler dimensioner på de nuvarande påföljderna. Detta menar man kommer avskräcka men också leda till strängare straff för vissa typer av vapenbrott. Om detta enbart avser vapen som inte förts in i vapenregistret är dock oklart, så det kan både röra sig om rent illegala vapen samt olovlig hantering av legala vapen i Sverige.

Precis som det i de tidigare utredningarna ansågs att hotet var störst från de legala vapnens hantering så utredde man om att skjutvapenvåldet till större del berodde på psykisk ohälsa hos förövaren, samt i vilken utsträckning man kan förhindra att dessa individer innehar

skjutvapen. Det är något oklart vilka kriterier som bör vara uppfyllda för att avgöra graden av psykisk instabilitet hos dessa individer.

För att i möjlig mån undvika "vansinnesdåd" av personer som innehar skjutvapen anser utredningen att det är av största vikt att tillståndsmyndigheterna, i väsentligt större utsträckning än vad som är fallet i dag, får information om vapeninnehavare som befinner sig i riskzonen, alltså personer som visar sådan psykisk instabilitet att det är olämpligt att de innehar skjutvapen (SOU 1998:44, s. 226).

I de senare utredningarna har man frångått det perspektivet när det kommer till egenskaper hos förövaren, istället härleder man det mesta våldet till den organiserade brottsligheten samt gängkriminaliteten. Det talas inte om vansinnesdåd utan om en mer uträknad aktion med en bättre organisering där motivet många gånger är att skrämma ett rivaliserande gäng för att uppnå makt.

Många skjutningar sker enligt intervjupersonerna som en markering utan syfte att skada någon (SOU 2013:7, s. 73)

5.5 Normalisering av det exceptionella

Grundtanken inom teorin om normalisering av det exceptionella är att man vid uppseendeväckande händelser applicerar åtgärder för att motverka detta (Flyghed, 2001, s. 63). Med tiden accepteras metoden mer och mer vilket leder till att det blir legitimt att använda även på andra lindrigare brottstyper (a.a.). I de utredningar vi har analyserat ges det ofta förslag på hur tvångsmedel ska kunna appliceras i en vidare omfattning. I några fall beskrivs också hur det genom höjda straff för t.ex. vapenbrott innebär möjligheter för tvångsmedelsanvändning. Citaten nedan är några exempel på detta.

Om ett vapenbrott bedöms som synnerligen grovt kommer det också att finnas möjlighet att tillgripa vissa andra straffprocessuella tvångsåtgärder som t.ex. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (SOU 2014:7, s. 76).

Det vi har att ta ställning till är i stället om särskilda *utrednings-svårigheter* som hänför sig till grova vapenbrott eller andra brott – främst inom den organiserade brottsligheten – bör föranleda att tillämpningsområdet för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation utökas och hur detta i så fall bör ske (SOU 2012:85, s. 99).

Polisen bedömer att ökade möjligheter att använda tvångsmedlet hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation i utredningar som rör misstänkta grova vapenbrott skulle öka möjligheterna att lagföra grova vapenbrott (SOU 2012:85, s. 55).

Hur tvångsmedelsanvändning beskrivs i utredningarna skiljer sig åt över tid. Vi kan se en mer positiv inställning gällande olika typer av tvångsmedel i de senare utredningarna än i de som publicerades under 90-talet. Man reflekterar i större utsträckning kring potentiella nackdelar och ogynnsamma konsekvenser som en implementering av tvångsmedel kan betyda i början av den berörda tidsperioden. Med tiden har en vidare tillåtelse utvecklats, och synen på tvångsmedel har blivit allt mer accepterande. Citaten nedan illustrerar detta.

Det skulle nämligen kunna befaras att medborgarnas förtroende för polisen och kanske också andra myndigheter kunde minskas om myndigheterna fick rätt att skaffa sig information om deras privatliv utan deras vetskap. Den skada som detta skulle innebära kan på sikt vara större än värdet av att ett antal brott klaras upp (SOU 1998:46, s. 138).

Utredningen gjorde också bedömningen att behovet av buggning och dess effektivitet som brottsutredande åtgärd innebar så starka skäl och sådana vinster för det allmänna att integritetsintresset inte borde hindra att metoden infördes (SOU 2009:70, s. 28).

Det framkommer ofta i utredningarna uttryck som tyder på att det finns en föreställning om att effektivt brottsförebyggande arbete per automatik innebär inskränkning av personlig integritet. Man menar att hårdare straff (som innebär en utökat inskränkning på människors integritet) leder till effektivt brottsförebyggande arbete genom moralbildning. Tvångsmedel beskrivs också som att ju mer de inskränker integriteten desto effektivare brottsförebyggande resultat kommer att uppnås.

För att samhället ska kunna bekämpa brott på ett effektivt sätt är det ibland nödvändigt att de brottsbekämpande myndigheterna kan använda sig av hemliga tvångsmedel (SOU 2009:70, s. 142).

Det är alltid en svår avvägning mellan å ena sidan behovet av tvångsmedel för att skapa förutsättningar för en effektiv brottsförebyggande och brottsutredande verksamhet och å andra sidan behovet av att skydda medborgarna mot alltför långtgående ingrepp i den personliga integriteten (SOU 2009:70, s. 185).

6. Diskussion

Syftet med studien var att se hur skjutvapenbrott framställs i SOU:erna och hur detta kan förstås utifrån Diane Vaughans (1998) teori *normalization of deviance* och främst Janne Flygheds (2001) teori om normalisering av exceptionella händelser. Men också hur

konstruktioner av det studerade kan förstås i relation till tidigare studier. Det mest uppenbara som framkom var normaliseringsprocesser om man enbart ser till föreslagna åtgärder på fenomenet skjutvapenbrott. Detta uttrycktes explicit i utredningarna och blev tydligt i en tidsjämförelse mellan texterna under den studerade perioden. I de utredningar där det fanns en tydligt föreslagen åtgärd i relation till brottets orsak så var en ytterligare skärpning en förutsättning för att kunna stävja problematiken. I och med att problematiken växte, detta var det som antyddes i utredningarna, behövde åtgärderna likaså anpassas. Om det skett en faktisk ökning av brottet diskuterades det inte om i den utsträckningen som det kanske borde ha gjorts. Förslag om skärpta straff som åtgärd förklarades utifrån just den aspekten att kriminaliteten ökat. Vidare kunde vi också se hur fenomenets konstruktion förändrats under perioden, samt var man la betoning när man uttryckte allvaret med skjutvapenbrott. Till en början ansågs brotten vara något som förekom men att det i större utsträckning rörde sig om faktorer som kunde relateras till individens mentala hälsa, denna faktor diskuterades överhuvudtaget inte i de senare utredningarna. Istället betonade man vikten av att motverka den organiserade brottslighetens utbredning genom att bland annat reglera vapenlagarna. Det kan vara så att den enskilda individens kriminalitet överksuggades utav den vitt utbredda organiserade brottsligheten.

Något som också bör tydliggöras och kan ha påverkat de resultat och slutsatser som vi kommit fram till är vilken typ av utredning som faktiskt studerats. Då vi var intresserade av att se hur skjutvapenbrott gestaltas utifrån ett tidsperspektiv så valde vi de utredningar som på något sätt berör skjutvapen under en 20-årsperiod. Två tidigare utredningar berör regleringar av hela vapenlagen med utgångspunkt att minska all form av vapenbrottslighet och där innefattas också våldsbrottslighet. I dessa kunde vi på så vis inte utläsa en lika stor inriktning på skjutvapen och dess effekter på samhället som i de senare utredningarna, då de i större utsträckning fokuserat på specifika problemområden och därpå betonat vikten av lagförändringar utifrån dessa aspekter.

6.1 Relation till tidigare forskning

Utredningarnas främsta uppgift är att utreda förslag om förändringar när det kommer till lagstiftningen (Regeringen, 2017). De som vi studerat har uteslutande haft ett fokus på skärpningar av lagen när det kommer till skjutvapenbrott. Utredningarna utgör däremot inte en direkt kumulativ ökning av straffskalan men man kan ändå, utifrån hur brottet konstrueras,

förstå det som att skjutvapenbrottsligheten eskalerat vilket anges som en av orsakerna till skärpningar av straffskalan. Andra argument som utredningarna fört kring syftet med förhöjda straff är även för att minska brottsligheten. Detta förfarande har vi relaterat till det Garland (1996) beskriver i sin analys om *symbolic denial*. Där man genom strängare straff försöker inhysa en känsla av kontroll och makt trots vetskapen om att detta inte har någon inverkan på den faktiska kriminaliteten, utan snarare fungerar kontraproduktivt. Skjutvapenbrott inom kriminella gäng har ökat trots den uppmärksamhet det fått inom kriminalpolitiken, samt de åtgärder som applicerats för att förebygga detta. De straffskärpningar som föreslagits kan liknas vid Garlands (1996) beskrivning av symbolpolitiska handlingar, ett försök att påvisa kontroll över den rådande situationen. Att vi drar dessa paralleller är kanske inte en självklarhet, men utifrån den tidigare kunskap som finns och som vi då också antar att våra politiker har kring straffskärpningar och dess verkan, så kan det ändå vara befogat att jämföra dessa processer med varandra.

Vidare resonerar Tham (2001, s. 410) kring hur kriminalpolitiken från 90-talet fram till nu, präglats av ett mer strikt förhållningssätt när det kommer till kriminalitet och hur detta är en konsekvens av den konkurrens som existerar mellan höger- och vänsterblocken inom den svenska politiken. En skärpning av strafflagen är därför ett tecken på handlingskraft, specifikt vid alarmerande händelser som bringar otrygghet och rädsla hos allmänheten. I de studerade SOU:erna beskrivs skjutvapenvåldets effekter i ordalag som både kan tolkas som angeläget och oroande. I texterna fann vi bland annat beskrivningar om hur samhället drabbas av kriminaliteten och hur oskyldiga faller offer för ett hänsynslöst brott. I kontext till det nyss nämnda föreslås skärpningar av lagstiftningen, syftet är då främst för att skydda allmänheten från att liknande brott inträffar. Därmed kan den hårdnande kriminalpolitik om strängare påföljder ses som en effekt av brottets konstruktion och påverkan på samhället. Man kan inte utesluta i vår studie att den strängare kriminalpolitiken är en direkt konsekvens av att förövaren är förändrad, alltså brottets konstruktion och orsak skiljer sig åt i de tidigare utredningarna jämfört med de senare. Då finns det fog att ifrågasätta om man överhuvudtaget kan se detta utifrån Flygheds (2001) teori om en normaliseringsprocess.

Liknande processer diskuteras i Woodwiss & Hobbs (2008) analys. De menar att vissa kriminella handlingar skapar en våg av moralpanik på grund av hur brottet konstrueras inom både politiska och mediala diskurser (a.a., ss. 106-107). Uppmärksammar och betonar man

riskerna med ett brott, oavsett om de är förenliga med brottets egenskaper eller inte, så riskerar man att överföra en större rädsla på samhället än vad som egentligen är nödvändigt. Tittar man på konstruktionen av skjutvapenvåld i utredningarna så beskrivs det i en kontext av ett “akut problem” eller “stor risk för allmänheten”, man tenderar då att förmedla en bild av ett brott som kräver drastiska åtgärder. Därav står de förslag man presenterar i relation till hur brottet beskrivs. På så vis kan man förstå hur påföljder om strängare straff och en utökad befogenhet av hemliga tvångsmedel förhåller sig till skjutvapenbrott.

Det som också beskrivs i Woodwiss & Hobbs (2008, s. 107) analys är hur avvikande beteenden i samhället oftast ses som moraliskt förkastliga och därmed applicerar man samma förhållningssätt till samtliga handlingar, främst har den organiserade brottsligheten blivit ett begrepp som kommit att definiera multipla kriminella handlingar. Detta kan ses som en av orsakerna till varför man nästan uteslutande relaterat skjutvapenbrott till organiserad brottslighet i de senare utredningarna och frångått den enskilda individens mentala förhållanden som en faktor.

Enligt Sturup et al. (2017, s. 15) studie så kan det finnas ett samband mellan gängkriminalitet och skjutvapen vilket också förklarar de senare utredningarnas konstruktion av detta brott och varför de till större del refererar till den organiserade brottsligheten eller gängkriminaliteten. I de offentliga utredningarna fann vi just att en stor del av de brottsförebyggande åtgärder som riktades mot att förebygga gängkriminaliteten bestod av att förhindra enskilda brott såsom skjutvapenbrott. Med tanke på att utredningarna som berörde skjutvapen även ökade i antal från 2012 och framåt kan det tolkas som att skjutvapenbrottsligheten också intensifierades. Detta kan vidare förstås utifrån det som Sturup et al. (a.a., s. 3) förklarar som en kedjereaktion, där skjutningar inom ett begränsat område tenderar att upprepa sig. Under denna period beskrevs det också i utredningarna att problematiken med skjutvapen var som störst i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Det ökade antalet utredningar kan därmed ses som en konsekvens av den faktiska brottsutvecklingen.

6.2 Relation till teoretisk utgångspunkt

Resultaten från vår studie kan relateras till Vaughans (1998) teori- *normalization of deviance*, genom den normaliseringsprocess som vi sett förekommer inom kriminalpolitiken genom SOU. Det Vaughan (a.a., ss. 37-38) menar är att avvikande beteenden tenderar att

normaliseras så länge det inte medför en påtaglig förlust för individen eller organisationen den verkar för. I den kontext avvikande handlingar sker så kan de ses, utifrån olika intressefrågor, som rationella, oavsett om de är illegala eller (a.a.), som i de studerade SOU:erna, medför inskränkningar på människans integritet. Utifrån de SOU:erna vi studerat har vi sett att skjutvapenbrott beskrivs som mer allvarligt i de senare utredningarna än i de tidiga, vilket också har lett till att strängare lagstiftning förespråkas samt att hemliga tvångsmedel utökas för att motverka brottsligheten. Denna växande acceptans inom regeringsmakten, har inneburit att integritetskränkande metoder lyfts fram som nödvändiga för att motverka skjutvapenbrott. Förslag om integritetskränkande metoder, såsom hemliga tvångsmedel, kan i sig ses som en avvikande handling, eller något som statsmakten gärna undviker, men som kommit att normaliseras till den grad att den kan komma att omfatta en bredare brottskategori än tidigare. Förklaringar till varför hemliga tvångsmedel bör appliceras på fler områden rationaliseras utifrån just den aspekten att brottsligheten ökar. Detta diskuteras vidare nedan och förstås utifrån Flygheds (2001) formulering av teorinormalisering av det exceptionella.

Flyghed (2001, s. 63) menar med sin teori att man många gånger inte utreder vad den egentliga hotbilden faktiskt är utan istället applicerar åtgärder på hur problemet uppfattas. I de utredningar som vårt datamaterial omfattas av kan vi relatera till det i flertalet frågor. Först och främst beskrivs den organiserade brottsligheten som ett allvarligt samhällsproblem som ska motverkas genom strängare lagstiftning och utökade tvångsmedel. Ofta hänvisar man till detta och föreslår åtgärder som ska motverka denna typ av brottslighet utan att egentligen definiera och tydliggöra för vad i det specifika fallet man menar med organiserad brottslighet. Ett annat fenomen som skulle kunna appliceras på det Flyghed (a.a., s. 60) beskriver är att utredningarna framhåller att hemliga tvångsmedel innebär så pass effektivt arbete mot olika typer av brott, samt att det finns ett stort behov av det. Detta trots att man inte har kunnat utvärdera i vilken utsträckning det faktiskt har avgörande betydelse för att förebygga brott eller underlätta utredningar. Inte heller har man utifrån proportionalitetsprincipen kunnat göra bedömningen om de vinster som hemliga tvångsmedel eventuellt medför kan godtas i relation till personliga integritetskränkningar.

Vi kan också se skillnader i hur man i utredningarna förhåller sig till hemliga tvångsmedel och att i de äldre framkommer en viss försiktighet och eftertanke kring vilka skadeverkningar

de olika metoderna kan föra med sig. I de senare utredningarna konkretiseras snarare behovet som finns samt fördelar som samhället och de brottsförebyggande aktörerna kan förvänta sig av att använda tvångsmedel. Precis som Flyghed (2001, ss. 61-62) beskriver så kan åtgärder som i allt för stor utsträckning kränker den personliga integriteten leda till att förtroendet för makthavare minskar, och dess kompetens ifrågasätts.

Flyghed (2001, s. 60) uttrycker att makthavare har en föreställning om att brottsförebyggande åtgärder inte är lika effektiva om de inte i någon utsträckning kränker människors integritet. Detta är något som vi även genom vår analys har uppmärksammat, både genom strängare lagstiftning men också i relation till tvångsmedel. Hårdare straff och utvidgad lagstiftning är i sig en inskränkning av integriteten och ska därför stiftas med proportionalitetsprincipen i åtanke. Utifrån detta behöver proportionalitetsprincipen dock problematiseras. Syftet med denna är som tidigare nämnt att straffvärdet ska stå i proportion till brottet. Men när vet man att relationen mellan brott och straff är just det? Vad det egentligen handlar om är att straffvärdet ska spegla allvarlighetsgraden i brottet. Värderingar och normer varierar med tiden vilket gör att proportionalitetsprincipen är flytande, vad som anses legitimt varierar alltså mellan tid och rum. Om brottsligheten i sig inte har förändrats, utan den faktiska handlingen är densamma men föraktet mot detta har ökat, innebär det utifrån proportionalitetsprincipen att även straffskärpningar anses vara befogade. I vår studie har vi sett att skjutvapenbrottslighetens karaktär har förändrats över tid vilket också har inneburit att skjutvapenbrott ses som mer allvarligt i de senare utredningarna. Utifrån proportionalitetsprincipen innebär det alltså att strängare lagstiftning kan appliceras och då kan man återigen ifrågasätta om det skett normaliseringsprocess. Orsaken till den strängare kriminalpolitiken kan vara en direkt konsekvens av att konstruktionen av gärningsman förändrats under den studerade perioden.

Däremot har vi i analysen kunnat se att datamaterialet speglar en normalisering av det exceptionella om man enbart ser till brottet utan att problematisera kontext och intention. Tvångsmedel accepteras mer som effektivt brottsförebyggande verktyg och människors fri- och rättigheter får därför stå tillbaka i större utsträckning till följd av detta. Precis som Vaughans (1998, ss. 35) perspektiv på att normaliseringsprocesser inom en organisation kan innebära både intern och extern skada. Vi kan se i vår studie att organisationen (i det här fallet statsmakten) normaliserar åtgärder och reformer som kan innebära integritetskränkningar för

samhällsmedborgarna men också skada förtroendet för kriminalpolitikens förmåga att förebygga brott.

6.3 Vidare studier

Det som framkommit i denna studie är hur skjutvapenbrott diskuteras utifrån kriminalpolitiska åsikter och ställningstaganden. Det som presenterats är enbart det perspektiv som varit tillräckligt avgörande för att utreda om det finns grund för lagförändringar när det kommer till just brott med skjutvapen. Vi är medvetna om att denna studie endast tillför ett ringa perspektiv på en omfattande problematik både inom- och utanför Sverige. Kriminalpolitiken är också mer än bara de utredningar som publicerats av regeringen kring lagförslag. Därför anser vi dels att ett mer mångfacetterat studieunderlag skulle kunna tillföra ett givande perspektiv på det studerade fenomenet, ett där man inkluderar flera olika datakällor och möjligen tittar på problematiken utifrån internationella aspekter. Vidare skulle man kunna titta på SOU:er samt hur detta förhåller sig till kriminalstatistiken under de studerade åren. Studien skulle då kunna relateras till det som konstrueras samt hur de faktiska förhållandena ser ut. Vi är dock medvetna om att kriminalstatistiken, ensamt, inte beskriver kriminalitetens utbredning utan man bör också väga in andra källor. Det kan också vara utav intresse att undersöka den aktuella situationen, då det de senaste åren skett en drastisk ökning i den mediala diskursen kring skjutvapenvåldet i Sverige. Framförallt mellan åren 2015-2017.

En annan intressant aspekt är att studera hur media konstruerar skjutvapenvåld och relatera detta till antingen kriminalstatistiken eller till tidigare offentliga utredningar. Här skulle man då kunna utgå ifrån medias roll som nyhetsbärare och vidare hur det förmedlas till allmänheten. Det är relativt välkänt att media bär ett stort ansvar när det kommer till just konstruktioner av det inträffade samt hur detta påverkar och tas emot av läsarna (Davies, 2011, s. 37).

Litteraturförteckning

Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber.

Andersson, R. (2002). *Kriminalpolitikens väsen*. Diss. Stockholm : Univ., 2002. Stockholm.

Andersson, R. & Nilsson, R. (2009). *Svensk kriminalpolitik*. (1. uppl.) Malmö: Liber.

Berg, M. (2011). Netnografi. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. (ss. 118-130). Stockholm: Liber

Brottsförebyggande rådet (2017). *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

Brottsförebyggande rådet (2009). *Lokala åtgärder mot organiserad brottslighet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Christie, N. (2005). *Lagom mycket kriminalitet*. Stockholm: Natur och kultur.

Cohen, S. (2011). *Folk devils and moral panics: the creation of the Mods and Rockers*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Danemark, B (2011). Metateoretiska perspektiv på utvärdering. I Blom, B., Nygren , L. & Morén, S. (red.) (2011). *Utvärdering i socialt arbete: utgångspunkter, modeller och användning*. (1. utg.) (ss. 55-70) Stockholm: Natur & kultur.

Davies, P. (2011). *Gender, crime and victimisation*. London: SAGE.

Estrada (2013) Ungdomsvåld: uppmärksamhet och reaktion. I Estrada, F. & Flyghed, J. (red.). *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. (3., utök. och uppdaterade uppl.) (ss. 385-411) Lund: Studentlitteratur.

Flyghed, J. (2001). När det exceptionella blir normalt: konsekvenser av det politiska våldet i Göteborg juni 2001.

Garland, D. (1996). The limits of the sovereign state. *British Journal of Criminology*, 36(4), 445.

Granath, S. (2015). *Det dödliga våldet i Sverige 1990-2014: en beskrivning av utvecklingen med särskilt fokus på skjutvapenvåldet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

Mänskliga Rättigheter (2017), *De mänskliga rättigheterna* hämtad 2017-05-05 från <http://www.manskligarattigheter.se>

Regeringen (2017), *Statens offentliga utredningar* hämtad 2017-05-10 från <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/>

Rienecker, L. & Stray Jörgensen, P. (2014). *Att skriva en bra uppsats*. (3., omarb. uppl.) Lund: Liber.

Sarnecki, J. (2014). *Introduktion till kriminologi. 1, Brottslighetens omfattning, karaktär och orsaker*. Lund: Studentlitteratur.

Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Los Angeles, [Calif.]: SAGE.

SFS (1996:67) *Vapenlagen*. Stockholm: Justitiedepartementet

SOU 1994:4 *Vapenlagen och EG*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 1998:44 *En samlad vapenlagstiftning*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 1998:46 *Om buggning och andra hemliga tvångsmedel*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2000:88 *Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella m.m.* Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2003:74 *Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2009:70 *Utvärdering av buggning och preventiva tvångsmedel*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2012:85 *Avlyssning mot grova vapenbrott*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2013:7 *Skärpningar i vapenlagstiftningen*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2014:7 *Skärpta straff för vapenbrott*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2014:63 *Organiserad brottslighet- förfälts och underlåtenhetsansvar, kvalifikationsgrunder m.m.* Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Sturup, J. Rostami, A. Gerell, M. Sandholm, A. (2017) Near-repeat shootings in contemporary Sweden 2011 to 2015. *Security Journal* DOI 10.1057/s41284-017-0089-y

Sveriges riksdag (2016). *Demokrati*. Hämtad: 2017-05-08 från <http://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/demokrati/>

Tham, H. (2001). Law and order as a leftist project?: the case of Sweden. *Punishment and society* 3(3) 409-426

Thomsson, H. (2010). *Reflexiva intervjuer*. (2., [rev. och uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Woodwiss, M., & Hobbs, D. (2009). ORGANIZED EVIL AND THE ATLANTIC ALLIANCE Moral Panics and the Rhetoric of Organized Crime Policing in America and Britain. *British Journal of Criminology*, 49 (1), 106-128.

Kennedy, D., Braga, A., Piehl, A., & Waring, E. (2001) Reducing gun violence: the Boston Gun Project's Operation Ceasefire Developing & implementing Operation Casefire (Part I) Measuring the impact of Operation Ceasefire (Part II) *Reducing Gun Violence: The Boston Gun Project's Operation Ceasefire Developing & Implementing Operation Ceasefire (Part I) Measuring The Impact Of Operation Ceasefire (Part II)*

Vaughan, D. (1998) Rational Choice, Situated Action, and the Social Control of Organizations. *Law & Society Review* 32(1) 23-61